

Vitálna škola: čo potrebujú súčasné školy na ďalší rozvoj?

Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v spolupráci s občianskym združením Školský network zorganizovali 4. októbra 2017 konferenciu s názvom Vitálna škola, na ktorú v poobednom čase nadväzovali workshopy s tematikou inkluzívnej práce s mládežou. Stretnutie bolo zastrešené projektom RIDE dotovaného v programe Erasmus+, strategické partnerstvá, no jeho význam prekračoval ciele projektu a smerovalo k víziám o proaktívnom sebariadení, o sieťovaní kvalitných regionálnych škôl a ich vzájomnej pomoci v ďalšom rozvoji v spolupráci s pedagogickými fakultami a tretím sektorom.

Svojou prítomnosťou a jasne sformulovaným prejavom vyjadril organizátorom podporu aj štátny tajomník ministerstva školstva Peter Krajňák: *„Keď som zhruba pred rokom prvýkrát navštívil Spojenú školu v Poprade, bol som nadšený tým, ako sa v podmienkach Slovenska dá vyučovať inovatívne a pristupovať k vzdelaniu a výchove naozaj progresívne. (...) Chcem povedať, že urobím všetko pre to, aby sme, tak ako bol už naznačený aj zámer národného projektu, viacero škôl rovnomerne po celom Slovensku zapojili do takéhoto projektu, aby sa reforma (ktorá nepríde v obálke v jeden deň a riaditeľ si ju bude môcť nájsť na stole) začala šíriť a bola implementovaná postupne.“* Pán štátny tajomník pripodobnil slovenské problémy v základnom školstve k Izraelu, ktorý v meraniach PISA dosahuje podobne priemerné výsledky. Aj tam zohráva silnú rolu existencia podobných vylúčených okrajových sociálnych skupín. Víta preto aj inkluzívne zámery prítomné v novoformulovanom národnom programe Učiace sa Slovensko.

Hlavnými odbornými rečníkmi boli zástupcovia štyroch rôznych inštitúcií zodpovedných za rozvoj škôl.

Ladislav Baranyai, zakladateľ Školského networku, OZ a vedúci inšpirátor viacerých významných výchovných projektov, v príspevku *Aké školy potrebujeme dnes?* priblížil na základe analýzy desiatok našich škôl, čo by mali súčasné školy spraviť, aby nestratili status skutočne vzdelávacej inštitúcie. Jednu z najväčších výziev vo vzdelávaní vidí v zmene kultúry a spôsobu života od *„nerozmýšľajúceho konzumenta“* k *„človeku zodpovednému za seba a za svet.“* Bližšie predstavil teóriu vitálnej organizácie (R. Barrett) založenej na komplexnom napĺňaní hodnôt zobrazených v siedmich úrovniach: od materiálneho prežitia cez posilnenie sebariadenia zamestnanca až k chápaniu globálnych súvislostí, službe a etickému správaniu. *„Nie byť najlepším na svete, ale najlepším pre svet.“*

Vladimír Burjan, šéfredaktor časopisu Dobrá škola a spoluvorca Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania, následne odpovedal, ako dokument *Učiace sa Slovensko* reaguje na tieto výzvy po zmenách v charaktere a riadení výchovy a vzdelávania. Porovnal dva prístupy k rozvoju školstva – jeden postavený na báze centrálného riadenia pripodobnil systému firmy McDonald's, ktorý má svoje produktívne výhody, no veľmi ťažkopádne odpovedá na nové výzvy („*takýto model je aj v mnohých iných krajinách Európy v principiálnej kríze*“); druhý prístup je postavený na umožnení čo možno najslobodnejšieho sebariadenia jednotlivých škôl. „*V situácii, keď nevieme čo s touto krízou ďalej, je oveľa lepšie, keď tisíce rôznych škôl hľadajú, skúšajú, pretože je rádovo väčšia šanca, že sa na niektorých z týchto škôl objaví model, ktorý sa ukáže ako funkčný a lepší než ten tradičný, ktorý poznáme.*“

V nadväznosti na predchádzajúce príspevky Viera Grohová, riaditeľka Spojenej základnej školy Letná v Poprade, popísala živý príklad sebaobnovujúcej sa proaktívnej školy a uviedla konkrétne charakteristiky, ktoré robia túto školu úspešnou: premyslený systém diagnostiky potrieb a inklúzie, efektívne prepojenie jednotlivých zložiek školy, integrované inovatívne kurikulum, sieťovanie s inými školami a regionálnymi inštitúciami, intenzívna spolupráca učiteľov, vysoká kvalita života detí v škole a úroveň ich charakteru...). Kľúčovým v premene školy je však intenzívne štúdium (riaditeľ'a) a autentický pravdivý prístup. „*Musím sa priznať, že ja vidím vo všetkom (v reformných aktivitách, pozn. autora) veľkú povrchnosť... tréning, tréning, ale chýba charakter.*“ Pani riaditeľka zvýraznila integrálnu spoluprácu jednotlivých zložiek spojenej školy. „*Neurobila som nič, len som začala naplňať zákon – máme pripravovať programy podľa potrieb detí. My teda už v materskej škole venujeme veľkú pozornosť diagnostike potrieb detí.*“ (...) „*Nechceme len vzdelávať, ale chceme dosiahnuť, aby dieťa híkalo, Wow, čo to tu je okolo mňa!?*“ (...) „*Tak sme si vystavili krajinu, v ktorej spolu s kolegami za nosný považujeme princíp prirodzeného rastu dieťaťa ako organizátora svojho času (vs. poslíčka, ktorý len plní zadané úlohy), ktorý postupne prevezme zodpovednosť za svoje vzdelávanie.*“ Táto „krajina“ je vystavaná z tzv. parkov, ktoré ponúkajú príležitosti na objavovanie.

Martin Brestovanský, pracovník Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity, predstavil na základe dát z osobného pozorovania príklad nového edukačného a priestorového dizajnu vynikajúcej školy PK Yonge v Gainesville v štáte Florida, zriadenej ako výskumnej a rozvojovej pri University of Florida. Zároveň sa pokúsil o ponúknutie a dialogické premyslenie niekoľkých podnetov zo strany pedagogických fakúlt smerom k potrebám základných a stredných škôl na Slovensku. Jednou z úloh pedagogických fakúlt by malo byť poskytnutie odbornej spätnej väzby k učebnému procesu na školách cez organizovanie didakticko-reflektívnych skupín zložených zo zástupcov akademickej sféry, zriaďovateľov, vedúcich pracovníkov v škole a kľúčových učiteľov tak, aby sa zabezpečilo, že v procese slobodného proaktívneho sebarozvoja školy nebudú zneisťované, ale budú postupne rásť k výchovno-vzdelávacej expertnosti.

Na konferencii sa zúčastnilo viac než 80 poslucháčov, väčšinou riaditelia a zástupcovia riaditeľov škôl, ale aj zástupcovia zriaďovateľov škôl, pracovníci s mládežou, členovia fakultných katedier a študenti. Konferenciu možno považovať za jednu z aktivít Fóra proaktívnych škôl, ktorého snahou je vytvoriť sieť vzájomne sa inšpirujúcich kvalitných regionálnych škôl. Didaktická reflexia transdisciplinárneho kurikula realizovaného na vybraných školách a diseminácia príkladov dobrej praxe je aj cieľom pripravovaného projektu, o ktorého financovanie sa uchádzajú autori už druhý rok v agentúre APVV.

*Martin Brestovanský
za organizátorov*